

DOI: 10.26693/jmbs05.03.398

УДК 614.212:378.4ЧНУ

Фролов Ю. А.

УНІВЕРСИТЕТСЬКА КЛІНІКА – ПЕРЕХІД НА ВИЩІЙ РІВЕНЬ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Миколаїв, Україна

fregat11@gmail.com

Реформування системи охорони здоров'я України неможливе без реформування медичної освіти, яка є частиною цієї системи. Метою цієї реформи є перехід на вищий рівень якості підготовки майбутніх лікарів, що дасть змогу прийти у лікувальні заклади фахівцям, кваліфікація яких буде відповідати міжнародним стандартам та підвищить якість надання медичної допомоги населенню.

Відкриття медичного інституту в класичному Чорноморському національному університеті імені Петра Могили ставить перед керівництвом університету нові завдання – це якість підготовки майбутніх лікарів і як наслідок якісне лікування пацієнтів. Базуючись на стратегічному плані розвитку ЧНУ, пріоритетних напрямках розвитку медичної освіти, метою цієї роботи є вивчення існуючих управлінських систем в університетських клініках України та Європи, створення оптимальної управлінської моделі клініки Чорноморського національного університету. Університетська клініка не є сучасним, новомодним поняттям, їх розвиток має багату історію. Це перевірений часом лікувальний заклад з організаційною структурою, головною метою функціонування якої є якісне навчання студентів, розвиток медичної науки та лікування пацієнтів на сучасному рівні.

Перші університетські клініки в Україні були створені наприкінці XIX століття: у 1846 р. при медичному факультеті університету Св. Володимира в Києві, у 1896 р. при медичному факультеті Харківського Імператорського Університету, у 1897 р. при медичному факультеті Львівського університету, у 1900 р. при медичному факультеті Новоросійського Імператорського університету в Одесі.

При створенні університетської клініки в її основу були покладені цілі: забезпечення освітнього процесу студентів, магістрів, клінічних ординаторів, аспірантів університету; забезпечення підготовки та підвищення кваліфікації медичних працівників за стандартами вищої освіти; проведення науково-дослідної роботи; розробка, апробація та впрова-

дження нових медичних технологій та надання третинної (високоспеціалізованої), вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги пацієнтам; проведення лікувального процесу на рівні міжнародних стандартів.

У світі існує кілька варіантів створення університетських клінік: окремі медичні підрозділи або юридичні особи в структурі університетів; федеральні або комунальні багатопрофільні заклади охорони здоров'я (госпіталі), на базі яких розташовані клінічні кафедри медичних факультетів університетів; державна кооперація (об'єднання).

З точки зору менеджменту у статті проведено порівняльний аналіз варіантів створення університетських клінік, їх переваги та недоліки, що у перспективі дасть змогу вибору оптимальної моделі, та впровадження цієї моделі управління в роботу клініки.

Ключові слова: університетська клініка, організаційна структура, управлінські системи.

Вступ. Реформування системи охорони здоров'я України неможливе без реформування медичної освіти, яка є частиною цієї системи. Метою цієї реформи є перехід на вищий рівень якості підготовки майбутніх лікарів, що дасть змогу прийти у лікувальні заклади фахівцям, кваліфікація яких буде відповідати міжнародним стандартам та підвищить якість надання медичної допомоги населенню.

Стратегія розвитку медичної освіти в Україні [1] бачить шлях підвищення якості освіти в пріоритетному розвитку університетських клінік як ефективної форми поєднання медичної освіти і науки, впровадження інноваційних медичних розробок та забезпечення практичної підготовки студентів. Відкриття медичного інституту в класичному університеті імені Петра Могили ставить перед керівництвом університету нові завдання – це якість підготовки майбутніх лікарів і як наслідок якісне лікування пацієнтів. Для вирішення цього багатогранного питання, як один із напрямів у стратегічному плані

розвитку Чорноморського національного університету на 2019 - 2024 роки, було включено питання створення університетської клініки [2]. Базуючись на стратегічному плані розвитку ЧНУ, пріоритетних напрямках розвитку медичної освіти, метою цієї роботи є вивчення існуючих управлінських систем в університетських клініках України та Європи, створення оптимальної управлінської моделі клініки Чорноморського національного університету.

Університетська клініка не є сучасним, новим поняттям. Це перевірений часом лікувальний заклад з організаційною структурою, головною метою функціонування якої є якісне навчання студентів, розвиток медичної науки та лікування пацієнтів на сучасному рівні. Розвиток університетських клінік має багату історію. Перші клініки були створені при тих середньовічних університетах та навчальних закладах, які почали викладати поряд з іншими науками і медицину (Школа в Салерно, IX століття; Університет Монпельє, 1220 рік; Болонський університет, XIV століття; Лісабонський університет, XIV століття; Падуанський університет, 1339 рік; Флорентійський університет, XIV століття; Університет Саламанки, XV століття тощо). Університетська клініка Шаріте, що заснована в 1710 році, є прикладом співдружності науки, навчання і лікування пацієнтів. Сьогодні це понад 15 000 співробітників у більш ніж 100 спеціалізованих висококваліфікованих клініках і 17 спеціалізованих центрах. Шаріте - це медична компетенція, рівноцінної якій немає у всій Європі: це міждисциплінарне співробітництво, комплексна медицина, колегіальність та висока кваліфікація всього лікарсько-професорського складу і бездоганне медично-технічне оснащення. Як навчальна і наукова база Університету імені Гумбольдта та Вільного Університету Берліна, Шаріте об'єднує під одним дахом лікування, наукові дослідження та навчання. Клініка входить в трійку кращих університетських клінік Німеччини.

Перші університетські клініки в Україні створені наприкінці XIX століття: у 1846 р. при медичному факультеті університету Св. Володимира в Києві, у 1896 р. при медичному факультеті Харківського Імператорського Університету, у 1897 р. при медичному факультеті Львівського університету, у 1900 р. при медичному факультеті Новоросійського Імператорського університету в Одесі [3]. Однак на рубежі сорокових-п'ятдесятих років минулого століття медичні факультети були виведені зі складу університетів та перетворені в медичні інститути, а університетські клініки рішенням МОЗ України були передані в підпорядкування обласних і міських управлінь охорони здоров'я, що позбавило медичні факультети потужних клінічних баз [4]. Та тільки в останні роки університетські клініки знову отрима-

ли можливість свого розвитку в Україні. Це такі потужні клініки як: Університетська клініка Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Запорізького державного медичного університету, Одеського національного медичного університету, Сумського державного університету, Харківського національного медичного університету, Івано – Франківського національного медичного університету.

Університетська клініка є лікувальним закладом третього рівня і має свою специфіку. Тут зосереджені кращі кадри, сучасна апаратура і технології. Лікувальний процес супроводжується співробітниками кафедр, впроваджуються нові методики діагностики, лікування, реабілітації. Проходять навчання студенти - медики та підвищують свої професійні знання лікарі на курсах тематичного удосконалення.

При створенні університетської клініки в її основи були покладені цілі:

- забезпечення освітнього процесу студентів, магістрів, клінічних ординаторів, аспірантів університету;
- забезпечення підготовки та підвищення кваліфікації медичних працівників за стандартами вищої освіти;
- проведення науково-дослідної роботи;
- розробка, апробація та впровадження нових медичних технологій та надання третинної (високоспеціалізованої), вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги пацієнтам;
- проведення лікувального процесу на рівні міжнародних стандартів.

У світі існує кілька варіантів створення університетських клінік:

1. Окремі медичні підрозділи або юридичні особи в структурі університетів.
2. Федеральні або комунальні багатопрофільні заклади охорони здоров'я (госпіталі), на базі яких розташовані клінічні кафедри медичних факультетів університетів
3. Державна кооперація (об'єднання) [5].

З точки зору менеджменту у першому випадку, як юридична особа в структурі університету, ми маємо оптимальну систему управління, яка здатна ефективно та оперативно вирішувати завдання, що стоять перед клінікою.

У другому випадку федеральні або комунальні заклади охорони здоров'я та університет вступають у частково інтеграційні відносини, де угодою чітко визначені обов'язки сторін і їх відповідальність. При такій формі кооперації управління втрачає оперативність через необхідність узгодження і прийняття спільного рішення.

Державна кооперація є найбільш поширеною формою корпорації між лікувально-профілактичними закладами та медичним закладом вищої

освіти в Україні для університетських клінік. Якщо обрано саме таку форму, учасниками договору зберігаються юридичний статус, фінансування. Залишається без змін управлінська вертикаль. Вступаючи в договірні відносини, учасники передають частину своїх повноважень до новоствореної наглядової ради та чітко визначають завдання, права, механізми взаємодії. Управлінський процес, при такій формі корпорації, буде проходити складніше, ніж в першому випадку, але прийняття рішень буде "прозорим", виключить можливість зловживання службовим становищем. Причиною тому є склад наглядової ради, до якої увійдуть представники: лікувальних установ, університету, зацікавлених громадських організацій, профспілок, органів влади.

У Типовому положенні про університетську клініку вищого навчального закладу [6] організаційна структура складається з адміністрації (дирекції), профільних відділень та інших підрозділів, що забезпечують роботу клініки. До складу адміністрації (дирекції) входять директор та його заступники за напрямками діяльності. Виходячи з цілей та задач, що стоять перед університетською клінікою, вважаємо за необхідне введення посади директора університетської клініки з наукової роботи з основними напрямками діяльності:

1. Організація заходів з підвищення якості освіти і виховання студентів, науково-педагогічних та медичних працівників за стандартами медичної освіти, забезпечення їх практичної підготовки.
2. Забезпечення умов для клінічної підготовки студентів, науково-педагогічних та медичних працівників у межах відповідних освітніх програм; удосконалення і реалізація програм навчання в інтернатурі, магістратурі, клінічній ординатурі, резидентурі.

3. Участь у підготовці науково-педагогічних працівників в аспірантурі, докторантурі та підвищення їх кваліфікації.
4. Організація заходів щодо здійснення наукової та науково-технічної діяльності з орієнтацією на пріоритетні напрями наукових досліджень шляхом спрямування фундаментальних і прикладних наукових досліджень на створення і впровадження конкурентоспроможних медичних технологій, розвиток міждисциплінарних наукових напрямків.
5. Проведення аналітичної і дослідницької роботи для удосконалення освітнього процесу підготовки працівників у галузі медицини відповідно до сучасних тенденцій розвитку світової медичної науки, органічного поєднання освіти, науки та медичної практики.
6. Організація і участь у проведенні наукових форумів: конгресів, з'їздів, науково-практичних конференцій тощо.

Висновки

1. Університетська клініка, що поєднує форми медичної освіти і науки, впровадження інноваційних медичних розробок та забезпечення практичної підготовки студентів є оптимальною структурою підвищення якості освіти майбутніх лікарів.
2. Включення до складу університету клініки або ряду клінік різного профілю веде до зміни управлінської структури від створення юридичної особи в складі клініки до кооперативного об'єднання.
3. Виходячи з цілей та задач, що стоять перед університетською клінікою, до складу управлінської структури необхідне введення посади директора університетської клініки з наукової роботи.

Перспективи подальших досліджень. Представлені результати досліджень є початком серії робіт пов'язаних з вивченням існуючих управлінських систем в університетських клініках, узагальнення вітчизняного і зарубіжного досвіду менеджменту, вибір оптимальної моделі, впровадження моделі управління в роботу клініки.

References

1. Rozporyadzhennya № 95-r Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27 lyutoho 2019. «Pro skhvalennya Stratehiyi rozvytku medychnoi osvity v Ukraini» ["On Approval of the Strategy for the Development of Medical Education in Ukraine"]. [Ukrainian]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95-2019-%D1%80>
2. Stratehichni plan rozvytku ChNU imeni Petra Mohyly na period 2019-2024 [Strategic plan for development of Petro Mohyla National Technical University for the period 2019-2024]. [Ukrainian]. Available from: https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/Strategichnij_plan_2019-2024_rr-1.pdf
3. Wikipedia. Available from: <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
4. Istoriya stvorenniya Lvivskoho universytetu [The history of the Lviv University]. Available from: <http://www.lnu.edu.ua/about/university-today-and-tomorrow/history/>
5. Boychuk TM, Yuzko OM. Kontseptsiya stvorenniya universytetskoj likarni (kliniky) [The concept of creating a university hospital (clinic)]. *Bukovynskiy medychnyi visnyk*. 2014; 18(71): 169-71. [Ukrainian]
6. Nakaz № 408 MOZ Ukrainy vid 06.07.2015. «Pro zatverdzhennya Typovoho polozhennya pro universytetsku kliniku vyshchoho navchalnogo zakladu (zakladu pislyadyplomnoi osvity)» ["On Approval of the Model Regulations on University Clinic of Higher Education (Postgraduate Education)"]. [Ukrainian]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1104-15>

УДК 614.212:378.4ЧНУ

УНИВЕРСИТЕТСКАЯ КЛИНИКА – ПЕРЕХОД НА ВЫСШИЙ УРОВЕНЬ КАЧЕСТВА ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ**Фролов Ю. А.**

Резюме. Реформирование системы здравоохранения Украины невозможно без реформирования медицинского образования, которая является частью этой системы. Целью этой реформы является переход на более высокий уровень качества подготовки будущих врачей, что позволит прийти в лечебные учреждения специалистам, квалификация которых будет соответствовать международным стандартам и повысит качество оказания медицинской помощи населению.

Открытие медицинского института в классическом Черноморском национальном университете имени Петра Могилы ставит перед руководством университета новые задачи — это качество подготовки будущих врачей и как следствие качественное лечение пациентов. Основываясь на стратегическом плане развития ЧНУ, приоритетных направлениях развития медицинского образования, целью этой работы является изучением существующих управленческих систем в университетских клиниках Украины и Европы, создание оптимальной управленческой модели клиники Черноморского национального университета. Университетская клиника не является современным, новомодным понятием, их развитие имеет богатую историю. Это проверенный временем лечебное учреждение с организационной структурой, главной целью функционирования которой является качественное обучение студентов, развитие медицинской науки и лечения пациентов на современном уровне.

Первые университетские клиники в Украине были созданы в конце XIX века: в 1846 при медицинском факультете университета Св. Владимира в Киеве, в 1896 при медицинском факультете Харьковского Императорского университета, в 1897 при медицинском факультете Львовского университета, в 1900 при медицинском факультете Новороссийского Императорского университета в Одессе.

При создании университетской клиники в ее основы были положены цели: обеспечение образовательного процесса студентов, магистров, клинических ординаторов, аспирантов университета; обеспечение подготовки и повышения квалификации медицинских работников по стандартам высшего образования; проведение научно-исследовательской работы; разработка, апробация и внедрение новых медицинских технологий и предоставления третичной (высокоспециализированной), вторичной (специализированной) медицинской помощи пациентам; проведение лечебного процесса на уровне международных стандартов.

В мире существует несколько вариантов создания университетских клиник: отдельные медицинские подразделения или юридические лица в структуре университетов; федеральные или коммунальные многопрофильные учреждения здравоохранения (госпитали), на базе которых расположены клинические кафедры медицинских факультетов университетов; государственная кооперация (объединения).

С точки зрения менеджмента в статье проведен сравнительный анализ вариантов создания университетских клиник, их преимущества и недостатки, что в перспективе позволит создать оптимальную модель и внедрить эту модель управления в работу клиники.

Ключевые слова: университетская клиника, организационная структура, управленческие системы.

UDC 614.212:378.4ЧНУ

University Clinic as a Transition to the Highest Level of Future Doctors Training**Frolov Yu. A.**

Abstract. Reforming the health care system of Ukraine is impossible without reforming medical education, which is a part of this system. The goal of this reform is to move to a higher level of quality in training of future doctors, which will allow specialists who are qualified to meet international standards and improve the quality of medical care for the population to come to medical institutions.

The opening of a medical institute at Petro Mohyla Black Sea National University poses new challenges for the university leadership concerning the development of the quality of future doctors training and, as a result, the quality of patient care. Based on the strategic development plan of Petro Mohyla Black Sea National University, priority directions of medical education development, *the purpose of this work* is to study the existing management systems in the university clinics of Ukraine and Europe, to create an optimal management model of the clinic of Petro Mohyla Black Sea National University. The University Clinic is not a modern concept, its development has a long history. It is a time-tested medical institution with an organizational structure, the main purpose of which is to provide quality education to students, to develop medical science and treatment of patients at modern level.

The first university clinics in Ukraine were established at the end of XIX century: in 1846 it was founded at the Medical Faculty of St. Volodymyr University in Kyiv, in 1896 it was started at the Medical Faculty of Kharkiv Imperial University, in 1897 it was established at the Medical Faculty of Lviv University, in 1900 it was founded at the Medical Faculty of Novorossiysk Imperial University in Odessa.

When the university clinic was established, the goals were put in its basis: to provide the educational process of students, masters, clinical residents, postgraduate students of the University; provide the training and professional development of medical workers according to the standards of higher education; to conduct research work; development, testing and introduction of new medical technologies and provision of tertiary (highly specialized), secondary (specialized) medical care to patients; conducting the treatment process at the level of international standards.

There are several options in the world to establish university clinics: Individual medical units or legal entities within universities; Federal or municipal multi-field health care institutions (hospitals), on the basis of which clinical departments of medical faculties of universities are located; State cooperation (associations).

Conclusion. From the management point of view, the article carried out a comparative analysis of options for creating university clinics, their advantages and disadvantages, which in the future will create an optimal model and implement this management model in the clinic.

Keywords: university clinic, organizational structure, management systems.

The authors of this study confirm that the research and publication of the results were not associated with any conflicts regarding commercial or financial relations, relations with organizations and/or individuals who may have been related to the study, and interrelations of coauthors of the article.

Стаття надійшла 23.01.2020 р.

Рекомендована до друку на засіданні редакційної колегії після рецензування